

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีเป้าหมายมุ่งพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมตามศักยภาพของตนเอง ประชาชนทุกคนสามารถได้รับการศึกษา การฝึกอบรม ได้รับการพัฒนาความรู้ทักษะอย่างเท่าเทียมกันและมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติยังได้กำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาของไทยไว้ 3 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา ให้บุคคลได้รับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ โดยให้บุคคลซึ่งได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้วหรือไม่ก็ตามมีสิทธิได้รับการศึกษาในรูปแบบการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยได้แล้วแต่กรณีไป (พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551)

การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการจัดการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม การศึกษาตลอดชีวิตให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน แต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะสนองตอบความต้องการในการเรียนรู้ของประชาชนได้อย่างทั่วถึงจำเป็นต้องมีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนซึ่งมีลักษณะยืดหยุ่นมากกว่า สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างหลากหลายและทั่วถึง โดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง รวมทั้งมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างวิธีการใหม่ ๆ ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและแสวงหาได้โดยง่ายสำหรับคนทั่วไป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2548)

จากสภาพสังคมในปัจจุบันสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีนโยบายและเป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชนหมู่บ้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนนั้นๆ เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างมั่นคงและยั่งยืน ปัจจุบันสำนักส่งเสริมงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม

อภัยคัย จึงตระหนักถึงปัญหาที่นับวันจะทวีความรุนแรงขึ้น ดังนั้นประมาณปลายปี 2547 จึงมีการมอบนโยบายแก่สำนักงานการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดทุกจังหวัด ให้นำอำนวยการของเศรษฐกิจพอเพียงไปส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชน เพราะในภาวะเศรษฐกิจแบบนี้ การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นวิถีทางดำเนินชีวิต จะเป็นทางออกให้สามารถอยู่อย่างมีความสุขได้ (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ , 8 พฤษภาคม 2551)

สืบเนื่องมาจากวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศไทยในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2540 โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเสนอแนะทางออกของปัญหา ด้วยการพระราชทานแนวทางแก้ไขวิกฤตของประเทศ ภายใต้ชื่อ "เศรษฐกิจพอเพียง" เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนในทางสายกลาง เพื่อให้ประชาชนชาวไทยรอดพ้นจากวิกฤตทางเศรษฐกิจ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ดังพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ที่ว่า

"...การจะเป็นเสือนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า อุ่มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตนเอง ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก..ถ้าสามารถที่จะเปลี่ยนไป ทำให้กลับเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียง ไม่ต้องทั้งหมด แม้แค่ครึ่งก็ไม่ต้อง อาจจะสักเศษหนึ่งส่วนสี่ ก็สามารรถอยู่ได้..."

หลังจากพระราชดำรัสในปีพ.ศ. 2540 แล้ว พระองค์ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงเนื่องในโอกาสต่างๆ อย่างต่อเนื่องเป็นลำดับ เนื่องจากทรงมีพระราชประสงค์ที่จะส่งสาสน์สำคัญนี้ไปสู่ประชาชนไทยทุกคน เพื่อให้มี "การใช้ชีวิตที่พอเพียง" เนื่องจากทรงเห็นว่าการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นไปสู่ความทันสมัย โดยละเลยการพิจารณาความเหมาะสมหรือการคำนึงถึงปัจจัยพื้นฐานทางสังคม ทรัพยากร และวัฒนธรรมของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการช่วยให้คนส่วนใหญ่ของประเทศมีรากฐานทางจิตใจ และความรู้ที่มั่นคงและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงก่อนนั้น ย่อมนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ไม่พอเพียง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเบียดเบียนผู้อื่น และส่งผลให้เกิดปัญหานานับประการขึ้นในสังคมได้ (สหทยา พลปัตตี, 2548)

ผลอันสืบเนื่องมาจากการเน้นย้ำของพระองค์เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงนั้น รัฐได้เล็งเห็นถึงความสำคัญดังกล่าว ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในหมวดที่ 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 7 แนวนโยบายด้านเศรษฐกิจที่ระบุว่า "มาตรา 83 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" (สำนักงานเลขาธิการสภารัฐธรรมนูญ, 2550) นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรหลักในการวางแผนพัฒนาประเทศ ได้อัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) เพื่อมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี "คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา" ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 โดยให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาจากวิกฤตเศรษฐกิจให้ลุล่วง และสร้างฐานเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ขณะเดียวกันมุ่งการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ผลการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 จนมาถึงทิศทางการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ที่กำหนดขึ้นบนพื้นฐานการเสริมสร้างทุนของประเทศทั้งทุนทางสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และได้อัญเชิญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อมุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551)

ดังนั้นยุทธศาสตร์การพัฒนาคนและสังคมไทยจึงให้ความสำคัญลำดับสูงกับการพัฒนาคุณภาพคน เนื่องจากคนเป็นทั้งเป้าหมายสุดท้ายที่จะได้รับผลประโยชน์และผลกระทบจากการพัฒนา ขณะเดียวกันเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อไปสู่เป้าประสงค์ที่ต้องการ จึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพคนในทุกมิติอย่างสมดุลทั้งจิตใจ ร่างกาย ความรู้และทักษะความสามารถ เพื่อให้เพียงพอพร้อมทั้งด้าน "คุณธรรม" และ "ความรู้" ซึ่งจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์อย่าง มีเหตุผล รอบคอบและระมัดระวัง ด้วยจิตสำนึกในศีลธรรมและคุณธรรม ทำให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและสามารถตัดสินใจโดยใช้หลักความพอประมาณ ในการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต อดทนขยันหมั่นเพียร อันจะเป็นภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ให้คนพร้อมเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น และสังคมที่สงบสันติสุข ขณะเดียวกันเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ มีเสถียรภาพและเป็นธรรม รวมทั้งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เป็นฐานการ

ดำรงชีวิตและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน นำไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551)

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2548) กล่าวว่า การนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลต่อการพัฒนานั้น ต้องเข้าใจ “กรอบแนวคิด” ว่าเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของการพัฒนา ขณะเดียวกัน ก็ต้องเข้าใจคุณลักษณะว่าเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ที่สำคัญที่สุด ทุกคนควรเข้าใจ “คำนิยาม” ว่าพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 ห่วงและ 2 เงื่อนไข โดย 3 ห่วง คือ

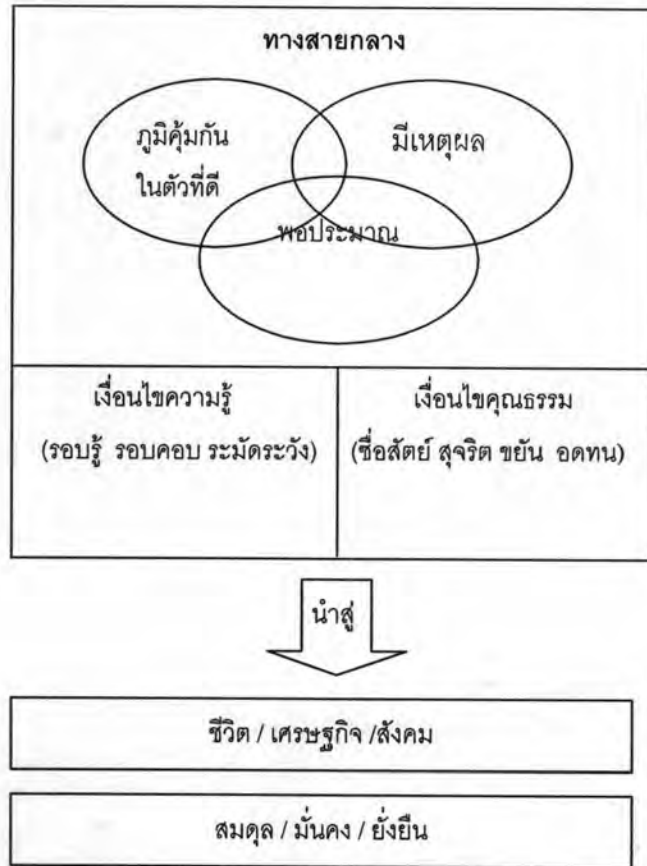
ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

ส่วนที่ 2 เงื่อนไข คือ การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ประกอบไปด้วย

- เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและระมัดระวังในขั้นตอนการปฏิบัติ
- เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ดังรายละเอียดแผนภาพ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์, 2548

จากที่ได้กล่าวข้างต้นมานั้นเห็นว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้เน้นในด้านคุณธรรมและความรู้ เช่น การมีสำนึกในศีลธรรม และคุณธรรม ความพอประมาณ การดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร ซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ควรปลูกฝังและปฏิบัติตามให้เกิดขึ้นกับคนทุกคน เพื่อให้มีหลักในการดำเนินชีวิตที่ดี ที่พอเพียงและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

ปัจจุบันกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่เน้นไปยังกระบวนการชุมชน และภาคการเกษตร โดยเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีในชุมชนอย่างคุ้มค่า และลดการใช้สารเคมีที่จะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและตนเอง เนื้อหาการอบรมที่จะสอนส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยการทำปุ๋ยชีวภาพ การขยายหัวเชื้อจุลินทรีย์ การทำปุ๋ยหมักจุลินทรีย์ การทำฮอร์โมนพืช ผลิตยาสมุนไพร และการปลูกพืชผักสวนครัว (สำนักงานการศึกษาอกระบบและการ

ศึกษาตามอรรถาธิบาย, 2551) แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่เน้นไปยังด้านการดำเนินชีวิตไปยังตัวบุคคล ซึ่งการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมปัจจุบัน มีไม่น้อยที่ขาดคุณธรรม จริยธรรม และไม่ละอายต่อการกระทำผิด ไม่มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ประกอบกับระบบทุนนิยมที่หล่อหลอมให้บุคคลแก่งแย่งกัน ฉวยโอกาส เอาเปรียบ ใครดีใครได้ และเห็นแก่ตัว กระแสบริโภคนิยม ส่งเสริมค่านิยมของความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายเกินตัว ไม่มีหลักคิดของความพอเพียง และไม่พอใจในสิ่งที่มี (หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ, 3 กรกฎาคม 2551) ดังนั้นการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เน้นไปยังการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยให้เกิดแนวทางในการพัฒนาตนเองให้เกิดความดีงาม มีคุณธรรมในจิตใจ มีความพอประมาณเดินทางสายกลาง ซึ่งจะสร้างความสุขให้เกิดแก่ตนเองและครอบครัว อีกทั้งสังคมก็จะมีค่านิยมที่ดียิ่งขึ้น

ทั้งนี้หน่วยงาน/องค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนภาคประชาชน ได้เห็นความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากเล็งเห็นถึงคุณค่าของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงจัดให้โครงการที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากมาย อาทิ โครงการตามแนวทางพระราชดำริ โครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา แบบอย่างและสถานศึกษาเครือข่าย โครงการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โครงการจัดค่ายส่งเสริมกิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (เศรษฐกิจพอเพียง, 2552)

อย่างไรก็ตามในหน่วยงานราชการ โดยเฉพาะในส่วนของกองทัพ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญจึงน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาเป็นแนวทางในการพัฒนาและบริหารจัดการหน่วย รวมทั้งนโยบายของผู้บัญชาการทหารบก ที่มอบแก่ผู้บังคับหน่วยขึ้นตรงกองทัพบก ที่ต้องการให้หน่วยดูแลกำลังพลของตนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ด้วยการหามาตรการในการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตด้วยความ ความพอเพียง พออยู่ พอกิน สร้างเสริมอุดมการณ์ให้กำลังพลเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนบุคคล เน้นการปฏิบัติที่เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม (กองทัพบก, 2551)

เนื่องจากแนวทางการพัฒนาของประเทศไทยที่ผ่านมามักจะให้ความสำคัญทางด้านการพัฒนาวัตถุหรือมุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก หลังจากประสบกับปัญหาเศรษฐกิจ ทำให้มองเห็นว่าการพัฒนาทางด้านวัตถุ หรือมุ่งเน้นแต่ทางด้านเศรษฐกิจไม่ใช่แนวทางการพัฒนาที่มีความยั่งยืน จึงได้มีแนวคิดที่จะทำให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยรัฐบาล

ได้กำหนดเป็นแนวทางไว้ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา ในช่วงเวลาที่ผ่านมาส่งผลให้เกิดปัญหาภัยคุกคามต่างๆตามมากมาย เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาความยากจน ปัญหาการทุจริต ปัญหาแรงงานต่างชาติที่ผิดกฎหมาย ปัญหาความขัดแย้งทางสังคม ปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาทางสังคมจิตวิทยา และปัญหาทางเศรษฐกิจ เหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ และคาดว่าจะขยายความรุนแรงต่อไป ซึ่งส่งผลกระทบต่อกองทัพและแนวคิดในการพัฒนาที่กำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา (สำนักงานประสานการวิจัยและพัฒนาการทางทหาร, 2542 อ้างถึงใน ภูมิ นิกร, 2548)

กองทัพจึงได้กำหนดแนวทางในการพัฒนากองทัพ โดยมุ่งไปที่การพัฒนาด้านกำลังพล เป็นหลักการดำเนินการพัฒนากองทัพในปัจจุบัน ในด้านโครงสร้างกำลังกองทัพจะต้องปรับปรุงและพัฒนากองทัพให้มีขนาดโครงสร้างการจัดที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มีความพร้อมรบ และมีความทันสมัย ในการเตรียมกำลังพลในสถานการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป กองทัพบกจะต้องปรับปรุงและจัดการกำลังพลให้สอดคล้องกับปริมาณงาน และโครงสร้างกำลังรบที่เปลี่ยนแปลงไป โดยจะต้องพัฒนาในเรื่องคุณภาพของกำลังพล ดังจะเห็นได้จากแนวคิดการปฏิบัติของกองทัพในด้านการเตรียมกำลัง ได้กำหนดความพร้อมรบไว้ 4 ด้าน ด้านหนึ่งที่กองทัพบกกำหนดไว้คือกำลังพล ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจที่สำคัญที่สุดของความพร้อมรบ (สำนักงานประสานการวิจัยและพัฒนาการทางทหาร, 2542 อ้างถึงใน ภูมิ นิกร, 2548)

กองทัพบกมีเป้าหมายที่จะบรรจุกำลังพลให้มีจำนวนมากพอและพัฒนาให้มีคุณภาพทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ อุดมการณ์และระเบียบวินัยรวมทั้งดูแลสวัสดิการ การกีฬา และความเป็นอยู่ของกำลังพล เพื่อยกฐานะความเป็นอยู่ให้ดีกว่าสังคมอื่น ในการพัฒนากองทัพให้มีความพร้อมในการป้องกันประเทศให้ได้ตามสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น ภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ซึ่งการแก้ไขเรื่องงบประมาณคงไม่สามารถแก้ไขได้ หากสภาพเศรษฐกิจยังคงดำรงอยู่ในลักษณะนี้ กองทัพบกจะต้องมีการวางแผนแนวทางในการที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีการจัดการและการบริหารที่ดี เพื่อที่จะทำให้เกิดการประหยัดและมีประสิทธิภาพ สามารถดำรงภารกิจไว้ได้ และมีศักยภาพสูงเพียงพอที่จะรักษาอธิปไตยและปกป้องผลประโยชน์ของชาติอย่างแท้จริง (ภูมิ นิกร, 2548)

ในปัจจุบันโครงสร้างกำลังพลของกองทัพไทยนั้น จะแบ่งกำลังพลไว้ 3 ประเภท คือ นายทหารสัญญาบัตร (ยศร้อยตรี ถึง พลเอก) นายทหารชั้นประทวน หรือนายทหารตํ่าสัญญาบัตร (ยศสิบตรี ถึง จ่าสิบเอก และจ่าพิเศษ) และทหารกองประจำการ (ไพบูลย์ ธรรม, 2548)

กำลังพลประเภททหารกองประจำการ กองทัพบกโดยหน่วยบัญชาการกำลังสำรอง จะดำเนินการตรวจเลือกชายไทยที่มีอายุ 21 ปี โดยนับจากพุทธศักราชที่ตนเกิด และมีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ซึ่งจะเรียกว่าพลทหารกองประจำการ ผู้ที่ถูกเกณฑ์จะเข้ารับราชการเป็นเวลา 2 ปี จึงปลดเป็นกองหนุน กองทัพบกดำเนินการตรวจเลือกให้กับกองบัญชาการทหารสูงสุด กองทัพอากาศ กองทัพอากาศและกองทัพอากาศ การเกณฑ์ทหารจะกระทำปีละ 1 ครั้ง ในห้วงเวลาเดือนเมษายนของทุกปี และกำหนดให้กำลังพลที่คัดเลือกไว้เข้าประจำหน่วย ปีละ 2 ผลัด คือผลัดที่ 1 ในเดือนพฤษภาคม และผลัดที่ 2 ในเดือนพฤศจิกายน ตามจำนวนที่เหล่าทัพต้องการในแต่ละปี (เปรมวิภา วิชาลธีระกร, 2540)

ทหารกองประจำการนั้น ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกำลังพลที่มีจำนวนมาก โดยพื้นฐานของกำลังพลต่างๆ โดยทั่วไปพลทหารที่ได้รับการบรรจุและเข้ารับราชการนั้น ได้มาจากการเรียกเกณฑ์จากประชาชนชาวไทยที่เป็นเพศชาย ยกเว้นสำหรับผู้มีคุณสมบัติที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงซึ่งมีจำนวนมากในชายที่อยู่รับการยกเว้น จากวุฒิการศึกษาสูงหรือผ่านการศึกษาวិชาทหารมาแล้ว ดังนั้นผู้เข้ารับการเกณฑ์ทหารส่วนใหญ่ จึงเหลือผู้มีการศึกษาน้อยหรือด้อยโอกาสทางการศึกษาและฐานะยากจน จึงต้องเข้ารับราชการด้วยภาวะจำยอมโดยการจับสลากใบดำ-ใบแดง ด้วยเหตุนี้กองทัพจึงมีกำลังทหารกองประจำการที่ด้อยโอกาสทางสังคมเป็นส่วนมาก และมีภาระต้องเลี้ยงดูครอบครัว (ศิริชัย ชาวอ่อน, 2545) ซึ่งสอดคล้องกับโอกาส ไทยพิบูลย์ (2541) ที่ได้กล่าวว่า ทหารกองประจำการส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รายได้น้อย มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ และมีหนี้สินในระดับสูง

สำหรับชีวิตของทหารกองประจำการนั้น ในช่วงที่เป็นทหารกองประจำการ ระยะเวลา 3-6 เดือนแรก ทางกองทัพจะนำมาฝึกวิชาทหาร เพื่อฝึกฝนความมีวินัย ความอดทน ฝึกอาวุธ เพื่อใช้เป็นกำลังของทางราชการ ในการสนับสนุนหน่วยรบช่วยรบ และหน่วยสนับสนุนการรบในเขตพื้นที่การรบด้านหน้า เมื่อถึงคราวจำเป็นแต่ภายหลังจากนั้นทหารกองประจำการเหล่านี้ ก็จะอยู่ประจำกองร้อยอยู่ตามฐานทัพ หรืออยู่บ้านผู้บังคับบัญชา แล้วแต่กรณี ซึ่งระหว่างที่อยู่ประจำกองร้อยหรือฐานทัพเขาเหล่านั้นจะได้รับการศึกษาเพิ่มพูนความรู้พื้นฐานที่มีอยู่เดิม หรือได้รับความรู้

ทักษะใหม่ๆเพิ่มขึ้น เพื่อที่จะสามารถนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้เมื่อปลดประจำการไปแล้ว ประกอบกับคุณลักษณะและระเบียบวินัยที่ได้เข้ามาใช้ชีวิตช่วงหนึ่งในกองทัพสามารถที่จะหล่อหลอมให้เขามีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำได้ระดับหนึ่ง จากความรู้ความสามารถที่กองทัพจะพัฒนาให้เกิดมีขึ้นได้นั้น ถือว่ากองทัพได้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติแล้ว (เปรมวิภา วิชาลธีระกร, 2540)

นอกจากนี้กองทัพก็ได้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตกำลังพล จากการปฏิบัติตามโครงการ กองร้อยนำอยู่ กองพันเข้มแข็ง เขตทหารปลอดภัยเสพติด ให้มีความต่อเนื่อง สมดุล และยั่งยืน อย่างเป็นรูปธรรม มุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการ คือ หน่วยทหารพอเพียง กองทัพบกสง่างาม โดยยึดหลักการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกำลังพลชั้นผู้น้อย คือ ทหารกองประจำการ นายทหารชั้นประทวน และครอบครัว โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นจะเป็นกระบวนการกระจายความรู้ และวิธีการปฏิบัติกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงสู่ทหาร และชุมชนท้องถิ่นรอบค้ำ ซึ่งจะให้กำลังพลใช้พื้นที่ว่างด้านหลังบ้าน พัก ปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ เพื่อใช้บริโภคในครอบครัว หากมีเหลือก็จะนำมาขายแลกเปลี่ยนภายในชุมชน และต่างชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ให้ครอบครัวซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บังคับบัญชาหน่วยทุกระดับชั้น ต้องให้ความใส่ใจ เพราะว่าคนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้ปฏิบัติการกิจและหน้าที่ของกองทัพบกบรรลุผลหรือไม่ ดังนั้นการเพิ่มการปฏิบัติในกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาให้หน่วยทหารและชุมชนค่ายทหาร มีความเข้มแข็ง ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (กองทัพบก, 2551)

ในกองพันทหารราบ ศูนย์การกำลังสำรอง ซึ่งอยู่ในหน่วยกองบัญชาการกำลังสำรองนั้น เป็นหน่วยงานหลักที่กองทัพบก ได้มอบหมายให้การดำเนินการตรวจเลือกชายไทยตามเกณฑ์ที่ได้ระบุไว้ เพื่อเข้ารับการเป็นทหารกองประจำการตามเวลาที่กองทัพกำหนด โดยหน่วยงานจะดำเนินการตรวจเลือกให้กับกองบัญชาทหารสูงสุด กองทัพเรือ กองทัพอากาศและกองทัพเอง อีกทั้งยังเป็นหน่วยงานที่มีผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาบุคลากร โดยมุ่งเน้นในด้านความต้องการและความสนใจในการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับทหารกองประจำการซึ่งมีอยู่จำนวนมาก ซึ่งทหารกองประจำการเหล่านั้น มีภูมิลำเนาที่มาจากหลายจังหวัด ทั้งภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น จากการสัมภาษณ์ผู้บังคับกองพัน พบว่า กองพันทหารราบ ศูนย์การกำลังสำรองนั้น มีการดำเนินการให้การศึกษาอนุกระบบโรงเรียน และมีการให้ความรู้และเพิ่มทักษะในด้านอาชีพต่างๆ อาทิ สอนขับรถยนต์ สอนตัดผม สอนคอมพิวเตอร์ ให้

แก่ทหารกองประจำการ นอกจากนี้ยังมีโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับทหารกองประจำการ โดยมุ่งพัฒนาในด้านปัจจัยสี่ ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานและได้รับบริการและสวัสดิการที่จำเป็นอย่างเหมาะสมและพอเพียง พร้อมกับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่ไปอย่างเนื่อง โดยกำหนดขอบเขตไว้ 6 ด้าน คือ (1) ด้านอาหารและโภชนาการ (2) ด้านเครื่องแต่งกายเครื่องนอนและของใช้ส่วนตัว (3) ด้านที่พักอาศัย (4) ด้านสุขภาพร่างกาย (5) ด้านสวัสดิการต่างๆ (6) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ในระหว่างที่ยังประจำการอยู่ในกองพันทหารราบ ของศูนย์การกำลังสำรอง เพื่อให้ทหารเหล่านั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและนำสิ่งต่างๆ ที่ประโยชน์ซึ่งได้รับไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป แต่ยังคงพบว่าหน่วยงานมีความต้องการที่จะให้ความรู้ในด้านเศรษฐกิจพอเพียงแก่ทหารกองประจำการ อันเนื่องมาจากสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน ทำให้คนส่วนใหญ่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนร่วม ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย บูชาวัตถุมากกว่าจิตใจ ขาดคุณธรรมที่ดั่งงาม ส่งผลให้คนในปัจจุบันเกิดความเครียด ขอบแย้งชั้นเอาชนะ ขาดความอ่อนโยน ขาดความเมตตาเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาในสังคม ซึ่งอาชีพทหาร ถือเป็นอาชีพที่สำคัญของประเทศ การประสบกับปัญหาดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ทหารกองประจำการส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษาน้อย ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน และมีหนี้สินสูง นอกจากนี้ ยังพบว่าขาดแคลนผู้มีความรู้ ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่จะถ่ายทอดให้กับพลทหารกองประจำการอย่างจริงจัง ดังนั้น การให้ความรู้ในด้านการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะเกิดประโยชน์อย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากการที่พลทหารกองประจำการมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวอย่างเป็นขั้นเป็นตอนแล้ว หลังจากปลดประจำการออกไป จะสามารถนำสิ่งต่างๆ ที่ตนเองได้รับจากการเรียนรู้ระหว่างอยู่กองประจำการ ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตตามเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัวดีขึ้น (บูรพา ผาสุขสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 15 พฤษภาคม 2551)

ดังนั้น หากทหารกองประจำการ ได้รับการดำเนินกิจกรรมด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น จะช่วยให้เกิดความรู้ ทศนคติ และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะช่วยให้มีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย มีความพอประมาณเดินทางสายกลาง ย่อมก่อให้เกิดความสุขในชีวิตและครอบครัวของตนเอง พร้อมทั้งจะปฏิบัติหน้าที่ เพราะทหารจะเป็นกำลังสำคัญอันจะเป็นด่านแรก ที่จะคอยปกป้องประเทศชาติให้คงอยู่ เพื่อการรักษาความมั่นคง และอธิปไตยของประเทศชาติต่อไป

กลุ่มทหารจัดได้ว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่สำคัญกลุ่มหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มทหารถือว่าเป็นกลุ่มผู้ใหญ่ ซึ่งผู้ใหญ่คือผู้ที่มีประสบการณ์ชีวิตสูง จึงเกิดการเรียนรู้แบบลงมือทำจริง โดยการเรียนรู้ดังกล่าวต้องสามารถใช้ความรู้และทักษะที่ได้เรียนรู้มาใช้ได้ทันที (Knowles, 1980) ฉะนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ กระบวนการเรียนรู้ในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงควรถูกออกแบบในลักษณะผู้เรียนสามารถเข้าร่วมโดยการทำให้ระลึกถึงวิธีที่ผู้เรียนเคยใช้แก้ปัญหาในอดีตแล้วเสนอแนะวิธีที่การทำงานออกมาเพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในอนาคต

การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะเกิดโดยการกระทำได้ดีกว่า การสอนผู้ใหญ่จึงควรใช้วิธีการหลายๆวิธีโดยการเน้นให้ลงมือกระทำจริง จุดศูนย์กลางในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่อยู่ที่ปัญหา และปัญหาเหล่านั้นจะต้องตรงกับสภาพความเป็นจริง ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้ที่มีความสำคัญกับการเรียนรู้ผู้ใหญ่ ได้แก่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้ในรูปแบบนี้จะดึงประสบการณ์มาเป็นทรัพยากรในการเรียนรู้ และใช้อ้างอิง ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่นักการศึกษาผู้ใหญ่จะต้องคำนึง (Brookfield, 1986) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์สอดคล้องกับ Evans (1994) ที่ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จะประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ผู้เรียนจะนำประสบการณ์มาเป็นข้อมูลในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน โดยผู้สอนและผู้เรียนจะนำประสบการณ์มาเป็นข้อมูลในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน โดยทั้งผู้สอนและผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รูปแบบการเรียนรู้จะเกิดจากการปฏิบัติทุกชนิด การฝึกอบรม การสังเกต การสัมภาษณ์ และกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ Kolb (1984) ที่ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะองค์รวมและมีความหลากหลาย ซึ่งรูปแบบในการพัฒนาผู้ใหญ่จะประกอบด้วยประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรียนรู้ของผู้เรียน การเจริญงอกงาม และการพัฒนา

ลักษณะและความสำคัญของการเรียนรู้จากประสบการณ์ข้างต้นถือได้ว่าเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีความสำคัญและมีความเหมาะสมกับการนำไปใช้ในกระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ อันจะช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ใหญ่ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งดังที่ต้องการได้นั้น กอปรกับผลงานวิจัยของ Yan Fung Mok (1999) ที่ระบุอย่างชัดเจนว่า รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นรูปแบบที่ผู้ใหญ่มีผลสำเร็จในการเรียนรู้สูงกว่ารูปแบบการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะการบรรยาย การอ่านเอกสาร หรือการท่องจำแบบเดิมๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำรูปแบบของการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) มาเป็นกระบวนการในการถ่ายทอดการเรียนรู้เพื่อ

ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการใช้ประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตชีวิตของผู้ใหญ่แต่ละคนมาเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มี 5 ขั้น ดังนี้ 1) ประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experience) เป็นขั้นตอนที่มามีอิทธิพลต่อผู้เรียน เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เป็นส่วนประกอบของชีวิต ประสบการณ์จะนำไปสู่การรวบรวมความสามารถในการจัดการที่ยิ่งใหญ่ เป็นความสัมพันธ์ที่มีค่า ซึ่งประสบการณ์อาจจะมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ได้ ทั้งยอมรับและปฏิเสธ 2) การสังเกตและการไตร่ตรอง (Observe and Reflect) เป็นขั้นตอนการเรียนรู้ที่ดีที่สุดโดยการเรียนรู้ได้มีการสะท้อนกลับ มีการไตร่ตรองประสบการณ์ที่ได้รับ เพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์ หรือไม่เป็นประโยชน์ 3) การพิจารณาลงความเห็นการสร้างแนวคิด (Generalize and Conceptualize) เป็นขั้นตอนการรวบรวมความรู้เพื่อสร้างกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดอื่นๆ ที่ได้มาจากประสบการณ์ในอดีตและความรู้ที่ได้รับจากการทำ หรือได้รับมา หรือการได้รับความรู้จากข้อมูลจากผู้สอน การสนทนาพูดคุย แล้วนำมากำหนดกรอบแนวคิดของตนเอง 4) การตรวจสอบและการบูรณาการ (Experiment and integrate) เป็นขั้นตอนที่ท้าทายที่สุดคือการฝึกปฏิบัติจริง เป็นการทดลอง ฝึกปฏิบัติ และตรวจสอบ เพื่อการลองผิดลองถูก เป็นการตรวจสอบแนวคิด หาความจริงในสถานที่แตกต่างกัน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์เน้นบทบาทสำคัญของปฏิบัติจริงในกระบวนการเรียนรู้ เพราะฉะนั้นทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์จึงมีความเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอกระบบโรงเรียนสำหรับกลุ่มทหาร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้เนื่องจากมีความสอดคล้องกับการแก้ปัญหาในด้านการใช้ชีวิต โดยสามารถนำสิ่งที่ได้ไปใช้ได้ในอนาคตทันที ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทหาร และทำให้เกิดความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ อันเนื่องมาจากมีหลักการดำเนินชีวิตที่ดีและถูกต้องดีงามอีกด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอกระบบโรงเรียน ที่มีต่อความรู้ ทักษะ และ การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ของทหารกองประจำการ ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งอยู่ในกองพันทหารราบ ศูนย์การกำลังสำรอง เนื่องจากทหารกองประจำการกลุ่มนี้เป็นผู้ที่มีการศึกษาน้อย และฐานะทางครอบครัวค่อนข้างยากจน และมีหนี้สินอยู่ในระดับสูง อีกทั้งหน่วยงานยังขาดแคลนผู้ที่จะถ่ายทอดความรู้ด้านปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจัง ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าจากแนวคิดที่

ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น จะสามารถทำให้กลุ่มทหารกองประจำการ สามารถมีความรู้ ทักษะ และ การนำไปใช้ชีวิตประจำวันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้มีหลักในการดำเนินชีวิต ที่ดี ที่พอเพียง พร้อมต่อการก้าวเดินในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งเพื่อผลการวิจัยจะ ได้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มี ประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่มีต่อความรู้ ทักษะ และ การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของทหารกองประจำการ ใน กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่มีต่อ ความรู้ ทักษะ และการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน ของทหารกอง ประจำการ ในกรุงเทพมหานครระหว่างก่อนและหลังการทดลอง
3. เพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่มีต่อ ความรู้ ทักษะ และการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของทหารกอง ประจำการ ในกรุงเทพมหานครระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มทดลอง หลังเข้าร่วม กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่มีต่อความรู้ ทักษะ และการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอ เพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของทหารกองประจำการ

สมมติฐานของการวิจัย

สวัสดี ภูทอง (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า คะแนนการเรียนรู้หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้อง Hogan and Cristine (1992) กล่าวว่า การนำรูปแบบการเรียนการสอนจากประสบการณ์มาใช้ในการสอนวิชาพฤติกรรม องค์กร ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการช่วยเหลือกันในการเรียนของกลุ่ม ทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

จากเหตุผลและข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานในการศึกษาครั้งนี้ คือ

1. ทหารกองประจำการในกลุ่มทดลองภายหลังได้รับการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ที่มีต่อความรู้ ทักษะ และ การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของ เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันสูงกว่าก่อนการได้รับการจัดกิจกรรม

2. ความรู้ และทักษะเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของทหารกองประจำการ ภายหลังได้รับการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ที่มีต่อความรู้ ทักษะ และ การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ของ เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน ของ ทหารกองประจำการ ในกรุงเทพมหานคร ในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตเนื้อหาวิจัยเพื่อตอบสนองตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ โดยรายละเอียดของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่มีต่อความรู้ ทักษะ และ การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ของทหารกองประจำการ ใน กรุงเทพมหานคร ดังนี้

1. ประชากรที่ศึกษา

คือ ทหารกองประจำการ ของกองพันทหารราบ ศูนย์การกำลังสำรอง อายุตั้งแต่ 21 - 25 ปี จำนวน 370 คน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บังคับกองพันของกองพันทหารราบ ศูนย์การกำลังสำรอง บวรพา ผาสุขสวัสดิ์ (สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2551)

2. เนื้อหาในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนประกอบด้วย การนำวงจรหรือขั้นตอนการเรียนรู้จาก ประสบการณ์ของ Kolb (1984) มาใช้เป็นกระบวนการในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในการกำหนดขั้นตอนของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมเกิดการพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ ทักษะ และ การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นเนื้อหาในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์

3.2 ความรู้ ทักษะคิด และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 ความพึงพอใจหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่มีต่อความรู้ ทักษะคิด และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มทดลอง

ข้อตกลงเบื้องต้น

วันและเวลาในการประเมินกลุ่มทหารกองประจำการทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อระดับความรู้ ทักษะคิด และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ทางการศึกษาต่างๆ ที่จัดขึ้นนอกเหนือจากระบบโรงเรียนที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้ใหญ่ โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมความรู้ ทักษะคิด และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเป็นการศึกษาที่จัดอย่างไม่เป็นรูปแบบวิธีที่กำหนดตายตัว มีเนื้อหาและหลักสูตรที่สั้น มีความยืดหยุ่นตามความเหมาะสมตามสถานการณ์ และมีการใช้เทคนิคการสอนที่มีความหลากหลาย

การเรียนรู้จากประสบการณ์ หมายถึง การเรียนรู้มุ่งเน้นจากการเรียนรู้จากการปฏิบัติ โดยใช้ประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคลมาคิดวิเคราะห์ และสรุปมาเป็นความรู้ใหม่สำหรับตนเอง โดยนำวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) ซึ่งมี 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ประสบการณ์การเรียนรู้ 2. การสังเกตและการไตร่ตรอง 3. การพิจารณาถึงความเห็นและการสร้างแนวคิด 4. การตรวจสอบและการบูรณาการ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การปฏิบัติตนตามหลักการพึ่งพาตนเองโดยการ
เดินทางสายกลางของหลักทั้ง 3 ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่
ดีในตัวเอง ซึ่งจะบรรลุผลได้นั้นต้องอาศัย 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม

ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การมีความรู้ ความเข้าใจ และ
หลักการต่างๆ ในด้านการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ทัศนคติเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความคิดเห็นของทหารกอง
ประจำการที่ได้รับความรู้ ความเข้าใจด้านการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การกระทำ
หรือการปฏิบัติที่เกิดจากการนำความรู้ ความเข้าใจ และหลักการต่างๆ ในด้านการดำเนินชีวิตตาม
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้รับไปใช้ดำเนินการในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมและถูก
ต้อง

ทหารกองประจำการ หมายถึง ชายไทยที่มีอายุ 21 ปี โดยนับจากพุทธศักราชที่ตนเกิด
และมีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ ผู้ที่ถูกเกณฑ์จะเข้ารับราชการเป็นเวลา 2 ปี จึงปลดเป็นกองหนุน
การเกณฑ์ทหารจะกระทำปีละ 1 ครั้ง ในช่วงเวลาเดือนเมษายนของทุกปี และกำหนดให้กำลังพลที่
คัดเลือกไว้เข้าประจำหน่วย ปีละ 2 ผลัด คือผลัดที่ 1 ในเดือนพฤษภาคม และผลัดที่ 2 ในเดือน
พฤศจิกายน ของกองพันทหารราบ ศูนย์การกำลังสำรอง ที่มีอายุตั้งแต่ 21 - 25 ปี

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของทหารกองประจำการในกลุ่มทดลอง ต่อการเข้า
ร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่มีต่อความรู้ ทัศนคติ และการนำปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. แนวทางการพัฒนากิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิต
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของทหารกองประจำการ

2. แนวทางให้หน่วยงานต่างๆ และผู้ทำงานกับกลุ่มทหาร สามารถนำกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของทหารกองประจำการ ที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมต่อไป

3. การวิจัยครั้งนี้เป็นพื้นฐานที่จะช่วยให้เกิดการขยายผลนำแนวทางจากการวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนากิจกรรมให้ความรู้ ทัศนคติ และการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในหน่วยงานอื่นๆ หรือกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ ต่อไป